

Lege duce, comite familia
Ünnepi tanulmányok Tóthné Fábíán Eszter tiszteletére,
jogászi pályafutásának 60. évfordulójára

Hollósi Mária

Készült a Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kara
Civilisztikai Tudományok Intézetében

Intézetvezető:
Görög Márta
egyetemi tanár

LEGE DUCE, COMITE FAMILIA

***Ünnepi tanulmányok Tóthné Fábrián Eszter tiszteletére,
jogászai pályafutásának 60. évfordulójára***

Szerkesztette:
Görög Márta és Hegedűs Andrea

Iurisperitus Kiadó
Szeged, 2017

A Pólay Elemér Alapítvány Könyvtára

Sorozatszerkesztő:

Balogh Elemér
egyetemi tanár

© <i>Bakos-Kovács Kitti, 2017</i>	© <i>Kiss Barnabás, 2017</i>
© <i>Balogh Elemér, 2017</i>	© <i>Köblös Adél, 2017</i>
© <i>Barzó Tímea, 2017</i>	© <i>Kőrös András, 2017</i>
© <i>Blazovich László, 2017</i>	© <i>Lenkovic Barnabás, 2017</i>
© <i>Bobvos Pál, 2017</i>	© <i>Martonyi János, 2017</i>
© <i>Csehi Zoltán, 2017</i>	© <i>Nagy Adrienn, 2017</i>
© <i>Csúri Éva, 2017</i>	© <i>Nagy Ferenc, 2017</i>
© <i>Fábián Ferenc, 2017</i>	© <i>Nagy Zsolt, 2017</i>
© <i>Farkas Csaba, 2017</i>	© <i>Nochta Tibor, 2017</i>
© <i>Filó Erika, 2017</i>	© <i>Pákozdi Zita, 2017</i>
© <i>Gácsi Anett Erzsébet, 2017</i>	© <i>Papp Tekla, 2017</i>
© <i>Görög Márta, 2017</i>	© <i>Reiderné Bánki Erika, 2017</i>
© <i>Gyengéné Nagy Márta, 2017</i>	© <i>Révész Béla, 2017</i>
© <i>Hajdú József, 2017</i>	© <i>Ruszoly József, 2017</i>
© <i>Harmathy Attila, 2017</i>	© <i>Somfai Balázs, 2017</i>
© <i>Hegedűs Andrea, 2017</i>	© <i>Szabó Imre, 2017</i>
© <i>Homoki-Nagy Mária, 2017</i>	© <i>Szeibert Orsolya, 2017</i>
© <i>Jakab Éva, 2017</i>	© <i>Szondi Ildikó, 2017</i>
© <i>Juhász Zsuzsanna, 2017</i>	© <i>Varga Imre, 2017</i>
© <i>Juhászné Zvolenszki Anikó, 2017</i>	© <i>Varga Norbert, 2017</i>
© <i>Kaprinay Gizella Zsófia, 2017</i>	© <i>Visontai-Szabó Katalin, 2017</i>
© <i>Katona Tamás, 2017</i>	© <i>Vizkeleti Edit, 2017</i>
© <i>Katonáné Pehr Erika, 2017</i>	

Műszaki szerkesztő:

Kovács Ildikó

Felelős kiadó:

Balogh Elemér dékán, a Pólay Elemér Alapítvány kuratóriumának elnöke

Készült az Innovariant Kft.-ben

Felelős vezető: Drágán György

ISSN 1786-352X

ISBN 978-615-5411-56-4

TARTALOM

Előszó.....	7
Tabula Gratulatoria	10
Bakos-Kovács Kitti: A közösségi portálokon elkövetett személyiségi jogsértések közös attribútumai	11
Balogh Elemér: Adalékok a házasság fölbontásának középkori kánonjogi előzményeihez	22
Barzó Tímea: A szerződési szabadság korlátai a házassági vagyonyjogban	31
Blazovich László: Raymundus Parthenopeis: A törvények rövid, könnyű és hasznos foglalata. A személyi jog (részlet)	43
Bobvos Pál: A családi gazdaság	53
Csehi Zoltán: Az új Polgári Törvénykönyv családképe.....	67
Csúri Éva: A vagyonközösséghez tartozó gazdasági társasági részesedések házastársak közötti megosztása. A bírói gyakorlat beépülése a Ptk. szövegébe.....	80
Farkas Csaba: A tisztesség követelménye a közbeszerzési eljárásokban.....	104
Fábián Ferenc: A gondnokság alá helyezés új szabályai és az esélyegyenlőség	110
Filó Erika: Az abortuszról ismét	121
Gácsi Anett Erzsébet: Quo vadis fegyverek egyenlőségének elve?.....	127
Görög Márta: Néhány gondolat a Ptk. személyiségi jogi katalógusához	141
Gyengéné Nagy Márta: A gyermekközpontú igazságszolgáltatás európai eszméje	148
Hajdú, József: The Hungarian Maternity/Paternity and Family Cash Benefits System	157
Harmathy Attila: A polgári jog szemléletváltozásairól	171
Hegedűs Andrea: A családjog mint identitás	176
Homoki-Nagy Mária: A holtta nyilvánítás és az özvegyi jog kapcsolata	188
Jakab Éva: Vis ac potestas: gyámi vagyongazdálkodás a klasszikus római jogban	199
Juhászné Zvolenszki Anikó: Az új polgári perrendtartás alapelvei	212
Juhász Zsuzsanna: A fogvatartottak családdal, külvilággal való kapcsolattartása.....	221
Kaprinay Gizella Zsófia: A bíróság új szerepköre az egyesületek vonatkozásában. Az egyesületek törvényességi felügyelete	235
Katonáné Pehr Erika: A gyermekbántalmazás felismerése és lehetséges kezelése a gyermekvédelem rendszerében	243
Katona Tamás: A gyermekek helyzete napjainkban Európában és Magyarországon ..	262

Kiss Barnabás: Az oktatással kapcsolatos jogok, szabadságok és kötelességek alkotmányi szabályozásának fontosabb elemei.....	282
Köblös Adél: Tárgyalás a polgári perben.....	293
Körös András: A magánautonómia korlátai a házastársak szerződési jogában.....	304
Lenkovich Barnabás: A jóerkölcs alkotmányos védelme.....	319
Martonyi, János: Brexit. Brexit?.....	327
Nagy Adrienn: A személyi állapotot érintő perek eljárási szabályainak változása az új perjogi kódexben	344
Nagy Ferenc: Dogmatikai/fogalmi eszmefuttatás a büntetőjogi büntetésről és a megtorlásról.....	356
Nagy Zsolt: Konfliktusok a társadalmi viszonyokban, konfliktuselméletek a jog-szociológiában.....	370
Nochta Tibor: Gondolatok a jogi személy létesítésének magánjogi és közjogi jellegzetességeiről	379
Papp Tekla: Timesharing-szerződés – timeshare-rendszer – lakásszövetkezet	387
Pákozdi Zita: Az indokolás kiemelt szerepe és a mérlegelés kérdései az ügyvédi munkadíj megállapítása során	396
Reiderné Bánki Erika: A gyermektartás szabályai a gyermekjogi egyezmény tükrében.....	409
Révész Béla: Pozsgay Imre Lakitelken 1987-ben	427
Ruszoly József: Arany-szemcse. Bihar vármegye – benne Szalonta – megkísérelt községrendezése 1848-ban Arany János jegyzői iratával	440
Somfai Balázs: Pszichologika.....	461
Szabó Imre: A megújult polgári perrendtartás hatékonysági rendelkezései	470
Szeibert Orsolya: A gyermek meghallgatáshoz való jogának érvényesülése a Ptk. családjogi rendelkezéseinek tükrében	479
Szondi Ildikó: Az Európai Unió tagállamainak néhány demográfiai jellemzője (2014-2016).....	487
Varga Imre: A gondnoksági perek szabályai az új Pp.-ben.....	500
Varga, Norbert: The Basic Principles of Code of Civil Procedure in Cartel Law in the 20 th Century	505
Vékás Lajos: Egy érdekes adalék a házassági törvény politikai előtörténetéhez	512
Visontai-Szabó Katalin: A gyermek meghallgatása a bírósági eljárásban	515
Vizkeleti Edit: A sérelemdíj összegszerűségét befolyásoló tényezők.....	527

NÉHÁNY GONDOLAT A PTK. SZEMÉLYISÉGI JOGI KATALÓGUSÁHOZ¹

Görög Márta
egyetemi tanár

Szegedi Tudományegyetem

A tanulmánykötet ezen része megengedi a személyesebb tartalmat, így ezt teszem magam is a személyiségi jogi katalógust érintő gondolataimat összegző tanulmányom elején.

Boldog meglepetéssel, megtisztelő érzésként éltem meg, amikor a tanszéken professzor asszony szobatársává fogadott, befogadott, hisz korábbi hallgatójaként tudtam, hogy egy, a jog jelenségeire érzékenyen reagáló, a jogintézmény mögötti összefüggéseket kereső, kiválóan rendszerező és lényeglátó kollegina tanszéki hétköznapijainak lehetek részese. Ekkor már pár éve abban a megtiszteltetésben volt részem, hogy Eszterként szólíthattam, amelyet az első években félve tettem meg, hiszen Eszter a „kar nagyjai” közé tartozott. Ő azonban mérhetetlen érzelmi intelligenciával oldotta fel bennem, bennünk az ez irányú gátlásokat, s engedte, hogy úgy érezzük, teljes értékű kollegái lehetünk. Eszter, köszönöm a kedves emlékeket, s intézetvezetőként köszönöm, hogy mai napig különös gondot fordítasz tapasztalati és szakmai tudásod átadására! Isten éltesen nagyon sokáig!

Joggal merülhet fel a kérdés, miért szükséges, egyáltalán szükséges-e a személyiségi jogi katalógust érintő vizsgálódások folytatása, gondolatok felvetése akkor, amikor a Polgári Törvénykönyv (2013. évi V. törvény, továbbiakban: Ptk.) integrálta az „élő jogot” a kódexünkbe, s a személyiségvédelmi generálklauzula „hidat képez” a még nem és a már nevesített személyiségvonatkozások között. Vizsgálódásunk szempontjából a generálklauzula jelentősége abban áll, hogy deklarálja mind a már nevesített, mind a még nevesítést nem nyert személyiségi vonatkozások jogi védelmét. Mindazon esetekben, amikor a tényállásban megjelölt személyiségi jogi vonatkozás még nem nyert nevesítést a Ptk. 2:44.§ általános szabálya lehetőséget biztosít a közvetlen marasztalásra. Jelen tanulmányban nem kívánom a megváltozott normatív tartalmú generálklauzulát vizsgálni, csupán néhány gondolatot szeretnék felvetni a nevesített személyiségvonatkozások kapcsán.

A jogalkotó normatív szinten is kifejezi a természetes személy és a jogi személy közötti azon különbséget, amely megfosztja az utóbbit a személyiségtől, s ekként attól, hogy személyiségi jogok alanya legyen.² A nevesített személyiségi jogok mindegyike sem vo-

¹ A kutatást az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg.

² Számos tanulmány, sőt előfordulón kommentáriumok nem következetes a terminus technicusok használatában: FÉZER Tamás: *Személyiségi jogok*. In: Osztovits András (szerk.): A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja Opten Informatikai Kft., Budapest, 2014. 263.; Természetes személyt személyiségi jogok, míg jogi személyt személyhez fűződő jogok illetnek meg.

natkozatható rá a kódexbéli utaló szabály okán,³ s ez ugyan-igaz kell, hogy legyen a még nevesítést nem nyert személyiség vonatkozásokra is.

Mondhatnánk, hogy a személyiség örök, „statikus” fenomen, így annak aspektusai mit sem változtak az elmúlt évek folyamán. Ez a kijelentés azonban mára meghaladottá vált, s ennek oka azon megváltozott társadalmi körülményekben rejlik, melynek vizsgálatát Harmathy Attila bőlesen minden jogintézmény kapcsán javasolja. E vonatkozásban alapvetően kettő, a személyiségi jogi védelemben paradigmaváltás generáló esemény mutatható ki: az infokommunikációs technológiák elterjedése mellett a 2011. szeptember 11-i terrortámadások. Előbbi a személyiséget,⁴ személyiségvédelmet, utóbbi pedig a személyiség egyes vonatkozásai „korlátozását” érintette. Mindkét változás elsősorban a magánéletet, mint a priori védelemben részesülő személyiségvonatkozást érinti.

A magyar Alkotmánybíróság a magánszféra védelmén belül egyes szfératerületeket nevesített, így a belső, vagy intimszférát, a tágabb értelemben vett magánszférát (kapcsolattartás), a térbeli szférát, amelyben a magán- és családi élet kibontakozik (otthon),⁵ valamint a magánszféra védelmi körébe vonja az egyén életéről alkotott képet is (jó hírnévhez való jog).⁶ A magánszféra lényegi fogalmi eleme, hogy az érintett akarata ellenére mások oda ne hatolhassanak be, illetőleg be se tekinthessenek.⁷ Az Alkotmánybíróság gyakorlata a magánszféra védelmét a közlés témája és helye szerint ítéli meg,⁸ mely felfogás a Menyhárd Attila által erősítendőként javasolt azon gyakorlatnak felel meg, amely a közszereplő csökkentett védelmének határait funkcionális megközelítéssel a helyzethez igazítva határozza meg.⁹ Ennek okán – hasonlóan az Emberi Jogok Európai Bírósága *Caroline von Hannover v. Németország* ügyben¹⁰ megjelent állásfoglalására – különbséget kell tenni a teleobjektívvel készített felvételek, valamint a nyilvános helyen véletlenszerűen készített felvételek között. Bármely, magánélet, magánszféra felfogást is tekintjük, azok közös vonása, „hogy azt a [fizikai és lelki] területet értik alatta, amelyet az egyén kontrollál, amely tehát mentes a külső beavatkozástól”¹¹

³ Ptk. 3:1.§ (3) bek.: „A jogi személy személyhez fűződő jogaira a személyiségi jogokra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni, kivéve, ha a védelem jellegénél fogva csupán az embert illetheti meg.”

⁴ Ennek okán a szakirodalomban megjelenik a személyiségprofil személyiségi jogi szempontú értékelése. Lásd: BAKOS-KOVÁCS Kitti: *Magánélet a hálózat csapdájában – a személyiségprofilok jogi értékelése.* (Megjelenés alatt, kézirat), vagy jelen tanulmánykötetben BAKOS-KOVÁCS Kitti: *A közösségi portálokon elkövetett személyiségi jogsértések közös attribútumai.*

⁵ A magánlakás sérthetetlenségéhez való alapjog a magánszféra egyik jelentős összetevője, az általános személyiségi jog alkotóelemeinek egyik, az alkotmány által nevesítetten biztosított alakzata is. Vö.: SÁRI János – SOMODY Bernadette: *Alapjogok. Alkotmánytan II.* Osiris Kiadó, Budapest, 2008. 128.; konkrét Alkotmánybírósági határozatokban jelentkezően lásd: 1115/B/1995. AB hat., ABH 1996, 551,552; 43/2004. (XI. 17.) AB hat., ABH 2004, 597, 604.

⁶ 32/2013. (XI. 22.) AB határozat.

⁷ 36/2005. (X. 5.) AB határozat, ABH 2005, 390, 400.

⁸ 28/2014. (IX. 29.) AB határozat.

⁹ MENYHÁRD Attila: *A magánülethez való jog elméleti alapjai.* In: *In Medias Res*, 2014. december, 405.

¹⁰ Emberi Jogok Európai Bírósága *Caroline von Hannover Németország elleni ügyben* (59320/00 sz.) 2004. június 26. napján hozott ítélete.

¹¹ SÓLYOM László: *A személyiségi jogok elmélete.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1983. 315.

A Ptk. normatív szintű újdonsága¹² a magánélethez való jog „feltérképezett”¹³, nevesített személyiségi jogként való deklarációja. A Ptk. sui generis védelemben részesíti mind a magánélethez való jogot,¹⁴ mind pedig annak egyes elemeit. Ezen megoldás felveti annak kérdését, hogy milyen modellt kíván támogatni a Ptk., milyen szerepet tudhat magának a nevesített személyiségi jogként deklarált magánélethez való jog? Kétféle hipotézis merül fel a kérdés megválaszolása során. Egyik hipotézis szerint hézagkitöltő szereppel bír a magánélethez való jog nevesített összetevőihöz, így a magánlakáshoz, képmáshoz, hanghoz, hangfelvételhez, személyes adatokhoz, titokhoz valóhoz képest, a másik szerint sui generis tartalmat és értelmezést nyer. Menyhárd Attila a magánélethez való jog, annak tartalmi összetevőit képező egyes, nevesített személyiségi jogokhoz képesti hézagkitöltő szerepét fogalmazza meg.¹⁵ Fézer Tamás a magánélethez való jogot a nevesítést még nem nyert személyiségi jogok gyűjtőfogalmaként kezeli.¹⁶ A Ptk-ra épülő judikatúrát is tekintve, mindkét felfogás igazolódni látszik akként és annyiban, hogy a magánélethez való jog valóban az azt alkotó egyes összetevők védelmét garantáló hézagkitöltő szerepkörrel bír, s ekként a nevesítést nem nyert magánélet-vonatkozások „gyűjtőfogalma”. A Ptk. alapján megnyílt bírósági jogalkalmazási gyakorlatban szubszidiárius felfogáson alapulva a magánélethez való jog megsértéseként értékelte a Győri Törvényszék a felperesek esküvőjének meghittségét, amelyet a sajtó képviselőinek magatartása megzavart, s az a felpereseket egy esküvőhöz nem illő magatartásra készítetett.¹⁷ Mindemellett a Törvényszék – helyesen – a feltárt tényállás alapján megállapította a képmáshoz való jog megsértését, s következetesen elhatárolta azt a magánélethez való jog megsértésétől.¹⁸ Később ezt az álláspontot fogadta el a Győri Ítéltábla is. Az 1959-es Ptk-n nyugvó judikatúra által sui generis személyiségi vonatkozásként értelmezett teljes családi élethez,¹⁹ illetve a családtervezéshez fűződő jog²⁰ ugyancsak a magánélethez való jog egyik megnyilvánulásának tekinthető, s ekként – véleményem szerint – nem igényli a nevesített személyiségi jogként való deklarálást.

A magánéletre „vigyázó” szemléletmód relevanciája a közéleti szereplők kapcsán jelenik meg leginkább. A judikatúrát vizsgálva látható az a folyamat, amely a közszerelő közéleti és magánéleti szereplésének éles elválasztását eredményezte. Ezt a bírósági jogalkalmazási gyakorlat szerint nem befolyásolja az a tény, ha az érintett közszerelő korábban

¹² Normatív szinten a Ptk. mondja ki a magánélethez való jog védelmét, az 1959-es Ptk. ezt elmulasztotta, ugyanakkor a magánélethez való jog egyes aspektusai – lásd: képmáshoz, névhez, hanghoz, magánlakáshoz, személyes adatokhoz való jog – védelmén keresztül védte.

¹³ TÖRÖ Károly: *Személyiségvédelem a polgári jogban*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1979. 55.

¹⁴ Csupán jelezni szeretném, hogy sok esetben szinonim kifejezéseként jelenik meg a magánélet és a magánszféra terminus.

¹⁵ MENYHÁRD 2014, 404.

¹⁶ FÉZER Tamás: *Személyiségi jogok*. In: Osztovits András (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja I. kötet*. OPTEN Informatikai Kft., Budapest, 2014. 265.

¹⁷ Győri Törvényszék P.20040/2015/5. sz. ítélete; Győri Ítéltábla Pf.I.20168/2015/3/I.

¹⁸ „Amennyiben a magánélethez való jog megsértése „pusztán” annyiban nyilvánul meg, hogy hozzájárulásuk nélkül készül fénykép a felperesekről, úgy – többlet-tényállás hiányában – a képmáshoz való jog megsértése mellett ugyanaz a magatartás nem valósítja meg a magánélethez való jog megsértését is. Amennyiben az alperes szükséztől híradásként közli a felperesek esküvőjét, mint tény, azzal alperes a felperesek magánélethez való jogát szintén nem sérti meg (...)” Győri Törvényszék P.20040/2015/5. sz. ítélete.

¹⁹ 2043/2009.PEH

²⁰ Legfelsőbb Bíróság 1/2008. PJE határozat.

maga osztotta meg magánéletének részleteit a nyilvánossággal,²¹ a perbeli újságcikknél illusztrációként felhasznált fényképfelvétel korábbi megjelenéséhez már hozzájárult.²² A közszereplő magánéletének részletei akkor hozhatóak nyilvánosságra, ha ahhoz az érintett hozzájárult, vagy egyébként a közszereplés során válnak nyilvánvalóvá.²³ A személyközpontú megközelítést fokozatosan felváltotta / felváltja a funkcionális megközelítés. Ez lényegét tekintve azt is jelenti, hogy a korlátozott védelem középpontjában nem a közszereplő, hanem a közszereplés áll. Ez le is vezethető a Ptk. normaszövegéből, miszerint nyilvános közszereplés esetén nem szükséges a képmás készítéséhez / felhasználásához az érintett személy hozzájárulása. Az EJEB által a Caroline von Hannover ügyben alkalmazott teszt szerint is elsősorban azt kell vizsgálni, hogy adott esetben a kérdéses fotókon végzett tevékenység magántermészetű volt-e, s kapcsolatban volt-e valamely közéleti szerepvállalással.²⁴ Azt a gyakorlatot célszerű erősíteni, amely „a közszereplő csökkentett védelmének határait funkcionális megközelítéssel a helyzethez, azaz a közszerepléshez kötve húzza meg, és a közszereplőt nem alanyi alapon határozza meg.”²⁵

Nevesített magánélet vonatkozásaként a jogalkotó a képmáshoz való jog kódexbeli normatív tartalmát módosította elsősorban akként, hogy a bírói jogalkalmazási gyakorlatban megacélosodott élő jogot emelte be a kódexbe.²⁶ A személyiségi jogsértést kizáró körülményeket azonban az 1959-es Ptk-hoz képesti eltérő tartalommal rendezte. A felvétel készítése, nyilvánosságra hozatala normatív szinten hozzájárulás-kötött, a felvétel elkészítéséhez adott hozzájárulás nem jelenti egyben a felhasználás engedélyezését is.²⁷ A következetes judikatúra szerint a felvétel készítéséhez és nyilvánosságra hozatalához szükséges hozzájárulás nem alakszerűséghez kötött, az bármilyen formában, akár ráutaló magatartással is megadható. Ilyennek tekinthető, ha a képfelvétel tanúsága szerint az érintett személy egyértelműen tudott a felvétel elkészítésének tényéről (pl. beállított képek), míg a fényképfelvétel elkészítéséhez adott hozzájárulás a felhasználás engedélyezésére csak akkor terjed ki, ha az érintett személy a felvételt készítés céljáról és a felhasználásról is tudott.²⁸ Továbbra sem minősül jogsértőnek, ha egyediesítést nélkülöző tömegfelvétel készítésére / felhasználására kerül sor. A jogsértést nélkülöző nyilvános közéleti szereplés²⁹ kapcsán a fellépésnek a közéletben kell megtörténnie (politikai, társadalmi, kulturális stb. tevékenység kifejtése során), s abból a célból, hogy a nyilvánosság tudatos vállalásával a személy valamit közvetítsen mások részére (tehát szereplésről legyen szó).³⁰ Média hírhez

²¹ Győri Ítéltábla Pf.I.20168/2015/3/I.

²² Győri Ítéltábla Pf.I.20168/2015/3/I.

²³ Győri Ítéltábla Pf.I.20168/2015/3/I.

²⁴ Vö. MENYHÁRD, 2014. 399.

²⁵ Vö, MENYHÁRD, 2014. 405.

²⁶ A jogalkalmazók a megváltozott normatív tartalomból – a képfelvétel készítéséhez is szükséges a hozzájárulás – azt az egyébként helytelen véleményt vezették le, miszerint az 1959-es Ptk-hoz képest túl szigorú a Ptk., ellehetleníti a fotósok életét.

http://index.hu/belfold/2014/03/14/fotozzon_ezentul_aki_mer/ (2017. június 6.) Megjelent olyan vélemény s, mely szerint „arra kell készülni [2014.] március 15. után, hogy erre szakosodott ügyvédek fogják hívogatni a sajtófotókon megjelenő embereket, és győzködik majd őket arról, hogy pereljenek” <https://emasa.hu/cikk.php?id=11415> (2017. június 6.).

²⁷ BDT 2007.1682.; BH 19995. 632.

²⁸ BDT2003. 823., BDT 2016. 3519. [17]

²⁹ Győri Ítéltábla Pf.I.20168/2015/3/I.

³⁰ BH 2006.282.; BDT 2007.1663.; BDT 1999.4.; Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.017/2016/4.

közölt felvétel kapcsán feltétel, hogy „(...) a cikk és a bemutatott kép között kapcsolat legyen, és a bemutatott kép kapcsolódjon a cikk tartalmához.”³¹ A korábban jelzettek szerint a funkcionális-megközelítésre alapítottan kell döntést hozni abban a kérdésben, hogy az ábrázolt közszereplői minőségében készült-e a felvétel, s került felhasználásra. Bár a Ptk. nem rendeli a személyiségi jogi jogsértést kizáró magatartások körébe, ugyanakkor a jogalkalmazási gyakorlat, illetve más jogi normák rendelkezése okán nem minősül jogsértőnek a felvétel készítése, felhasználása, ha az a) eltűnt vagy bűncselekményt elkövetett személy képmását érinti b) személyazonosítás célját szolgáló fénykép készítését és elhelyezését érinti igazolványokban c) a felhasználóval szemben elkövetett jogsértéssel kapcsolatos bizonyítás célját szolgálja közvetlenül fenyegető vagy más bekövetkezett jogsértés bizonyítása érdekében.³² Míg korábban vita forrása volt, mára a következetes bírósági jogalkalmazási gyakorlat szerint a hangfelvétel bírósági vagy szabálysértési eljárásban bizonyítékként való előterjesztése felhasználásnak minősül függetlenül attól, hogy a hangfelvétel készítése a személyiségi jogok megsértésével vagy anélkül történt.³³ A rejtett kamerával készített videofelvétel a büntetőeljárásban bizonyítási eszközként, illetve bizonyítékként felhasználható.³⁴ A bírósági gyakorlat később többletkövetelményeket állított fel, s kimondta, hogy a hangfelvétel készítése vagy felhasználása akkor nem minősül visszaélésnek, ha arra közvetlenül fenyegető vagy már bekövetkezett jogsértés bizonyítása érdekében közérdekből vagy jogos magánérdekből kerül sor, feltéve, hogy a hangfelvétel készítése vagy felhasználása a bizonyítani kívánt jogsértéshez képest nem okoz aránytalan sérelmet.³⁵

A Ptk. személyiségi jogi katalógusa a névviseléshez való jog védelmét deklarálja, ugyanakkor adós marad a névviselés fogalmi elemeinek megadásával. Mindez igaz az 1959-es Ptk-ra is, amely ugyan jelezte a fogalommagyarázatot, annak tartalmává ugyanakkor a névhasználatot tette.³⁶ Ahogy arra Schultz Mártonnal közös tanulmányunkban korábban rámutattunk, a névviselés nem azonos a névhasználattal.³⁷ A névhasználat jogába tartozó egyes tételes jogosultságok a névviselés jogából válnak ki természetes személy esetén.³⁸ Ez a fogalmi különbségtétel az, amelyre (is) alapított gondolatok elvezetnek bennünket a személyiség vonatkozások dinamikus oldala felé, s lehetőséget teremtenek a személyiség egyes vonatkozásai vagyoni értékét érintő vélemények, álláspontok megfogalmazására. Ezt a felfogást támogatja a 2:42.§ (1) bekezdésben foglalt generálklauzula, melynek az Mtj. 1900-as szövegváltozatának megfelelő eredeti normatartalma a korábbi felfogástól

³¹ Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.017/2016/4.

³² BDT 2014. 3076.

³³ BH 1985. 57.

³⁴ EBH 2000. 296.

³⁵ BDT 2011.2442., BDT 2014.3076., SZIT-H-PJ-2015-129. bírósági határozat.

³⁶ 1959-es Ptk. 77.§ (4) bek. 1. mondat: „A névviselési jog sérelmét jelenti különösen, ha valaki jogtalanul más nevét használja, vagy jogtalanul máséhoz hasonló nevet használ.”

³⁷ GÖRÖG Márta – SCHULTZ Márton: *A név tárgyiasulása a kereskedelmi megjelölések vonatkozásában*. Kézirat, megjelentetés alatt; Megyeri-Pálffi Zoltán azon az állásponton van, hogy jelentésbeli különbség nincs a két szó között, szerinte a két fogalom egymást feltételezi, „ugyanis aki egy nevet használ, annak azt viselnie is kell, ellenkező esetben más természetes személy nevét használná, ami jogellenes magatartás”. MEGYERI-PÁLFFI Zoltán: *Név és Jog*. Gondolat, Budapest, 2013. 100.; Balás P. Eleménnél a névhasználat a tágabb fogalom, amibe a névviselés is beletartozik. Ahogy fogalmaz, „mindenféle névviselés névhasználat, de nem minden fajta névhasználat névviselés.” BALÁS P. Elemér: *Személyiségi jog*. In: Szladits Károly (szerk.): *Magyar Magánjog* I. Grill, Budapest, 1941. 655.

³⁸ Vö. különösen: BH 1997. 476. („Pick“), BH 1990. 255. („Rorárius“)

eltérő, megengedőbb köntösbe vonja az egyes személyiségvonatkozások kereskedelmi / vagyoni értékét érintő gondolatokat. Azáltal, hogy a generálklauzula a személyiségvédelem pozitív / aktív oldalát határozza meg – a korábbi negatív oldal deklarálása helyett –, magját és alapját adja azon gondolatoknak, amelyek a személyiség szabad kiteljesítését az egyes személyiségvonatkozások felhasználására vonatkozó engedély adásában látják.

A Ptk. szakított a know-how-t szellemi alkotásként deklaráló korábbi felfogással, s az üzleti titok egyik típusaként a személyiségi jogok és a személyiségvédelem hatálya alá helyezte, amely megoldás bizonyos oldalról diszkrpanciát okoz a személyiségi jogok egységes rendszerében, másrészt analóg alkalmazást és megfontolást jelenthet a fentebb említett vagyoni aspektusokat érintő gondolatok kapcsán. A know-how mint forgalomképes vagyoni jog, a know-how jogosultja döntési körében piaci forgalom tárgya lehet, s ekként személyiségi jogként kilép a hagyományos, átruházhatóságot nem engedélyező jogintézményi jellemzők köréből, s in rem jogosultságként él független, önálló „életet”. Minde mellett az abszolút szerkezetű, kizárólagos jogosultságot biztosító személyiségi jogokkal szemben a know-how relatív kizárólagos jogként értelmezendő azon jellemzőjénél fogva, hogy annak jogosultját nem illeti védelem a párhuzamos független fejlesztővel, a mérnöki visszafejtővel, valamint azzal szemben, aki az üzleti titkot vagy a védett ismeretet harmadik személytől kereskedelmi forgalomban jóhiszeműen és ellenérték fejében szerezte meg.³⁹

Az Európai Parlament képviselői által 2016 júniusában elfogadott, a nem nyilvános know-how és üzleti információk (üzleti titkok) jogosulatlan megszerzésével, hasznosításával és felfedésével szembeni védelemről⁴⁰ szóló Irányelvnek az Európai Unió Hivatalos Lapjában való kihirdetését és hatálybalépését követően a tagállamoknak várhatóan két év áll a rendelkezésükre ahhoz, hogy az új rendelkezéseket átültessék a nemzeti jogukba. Ennek a két évnek a fele már eltelt, így egy év áll a jogalkotó rendelkezésére, hogy megvizsgálja az Irányelv fényében a Ptk. üzleti titokra és know-how-ra vonatkozó rendelkezéseit. Jelen tanulmányban nem célunk e kérdéskör teljes körű feltárása, csupán néhány vonatkozását szeretnénk kiemelni.

A személyiségi jog jogosultja, hordozója maga a természetes személy, ugyanakkor személyiségi jogi jellegétől eltérően a jogalkalmazási gyakorlatban sokszor gondot okoz / okozott a know-how jogosultja személyének meghatározása, különös tekintettel a szerződéses, foglalkoztatási jogviszony körében megalkotott know-how esetén. Szerződéses háttérrel rendelkező know-how jogosultjának kérdéskörét rendszerint, az esetek túlnyomó részében – különös figyelemmel a kutatási szerződés e téren megváltozott kódexbeli modelljére⁴¹ – maga a kutatási szerződés rendezi, ugyanakkor pl. munkajogviszony keretében létrejött know-how esetében számos kérdés merülhet, merült fel. Akár személyiségi jogként, akár szellemi alkotásként értelmezzük, mindkét felfogás támogatja, hogy a know-how a

³⁹ Ptk. 2:47.§ (2), (3) bek.

⁴⁰ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/943 irányelve (2016. június 8.) a nem nyilvános know-how és üzleti információk (üzleti titkok) jogosulatlan megszerzésével, hasznosításával és felfedésével szembeni védelemről.

⁴¹ Az 1959-es Ptk. modellje szerint ha a megrendelő nem kötötte ki a szerződés során létrejövő szellemi alkotáshoz kapcsolódó rendelkezési jogát, úgy a szellemi alkotással a vállalkozó rendelkezik szabadon, a megrendelő a szellemi alkotást csak saját üzemi tevékenysége körében használhatja fel, nyilvánosságra nem hozhatja, harmadik személlyel nem közölheti. 1959-es Ptk. 412.§ (3) bek. b); A Ptk. modellje már egy paradigmaváltó szemléletet hordoz, s a kódex által jelzett modell szerint a kutatási szerződés eredményeként létrejövő szellemi alkotáshoz fűződő vagyoni jogok a megrendelőt, mint az üzleti kockázat hordozóját illetik meg. Ptk. 6:253.§ (3) bek.

természetes személy alkotótevékenysége eredményeként jön létre. Ugyanakkor kérdés, hogy kit illet meg a know-how, ki rendelkezhet vele, s lehet-e különbséget tenni az egyes know-how-k között abban az értelemben, hogy az azzal való rendelkezés joga kit illet meg. A jogalkalmazási gyakorlatban többes felfogás alakult ki. Van olyan felfogás, amely a szolgálati, alkalmazotti találmány analógiáján nyugszik, s megint van olyan, amely a know-how elsődleges jogosultjának annak megalkotóját, másodlagos jogutódjának pedig a munkáltatót tekinti. Ezen jogértelmezési nehézség végére tesz pontot az Irányelv akként, hogy az üzleti titok (know-how) jogosultjaként az üzleti titok (know-how) feletti ellenőrzést jogszerűen gyakorló természetes vagy jogi személyt nevesíti.